מקומות באגרות הראי"ה

תל אביב

ארץ ישראל

נשלחו אליו 12 · הוא נזכר ב-8

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

השכונה העברית שנוסדה ליד יפו בתרס"ט (1909) בשם "אחוזת בית", והפכה לעיר תל אביב.

אגרות אל אנשים ומוסדות בתל אביב – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רמב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' כסלו תר"ע - יפו **נמען:** בעלי 'אחוזת בית' (תל אביב)

הרב קוק מבקש מבעלי 'אחוזת בית' להשתתף בבניית עירוב. העירוב ימנע חילול שבת ויקל על צורכי החיים בשבת. ההוצאה היא 32 נפוליאונים: 16 מהאוסף הכללי של העיר, ו־16 מבעלי השכונה.

עיקרי הדברים

- עירוב לשכונת אחוזת בית.
- מניעת חילול שבת.
- חלוקת הוצאות העירוב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט' כסלו תר"ע"ין.

לכבוד אחינו היקרים בעלי "אחוזת בית" [חברי אגודת "אחוזת בית", שייסדה באותה שנה את השכונה שנקראה לימים תל אביב] ' ת"ו, שלו'[4] וברכת ד'.

אמצא בזה לנפשי חובה חביבה, להעיר את רוחם היקר להשתתף בפעולת תקון עירוב [עירוב – גדר סביב השכונה, שמתירה לטלטל בה בשבת] בהמושב החביב, שהננו מיחלים בשמחה לראותו בנוי ומשוכלל ומאושר בכל טוב.

התיקון הזה חביב עלינו משני צדדים: א) שימנע מקצע גדול של חילול שבת קודש להתפשט במושב הנכבד והאהוב, שמלבד הענין העצמי הקדוש שיש בזה, יש בו משום הכבוד הכללי של המושב. ב) הוא תיקון גדול לכל צרכי החיים ביום הקדוש, במושב של אחינו ב"י[5], וממעט את הזיקוק לזרים. [וממעט את הצורך להיעזר בנכרים בשבת]

ההוצאה לבנין עירוב משוכלל וחזק כראוי, על חלק המושב, עולה היא, ע"פ[6] האומד היפה, לסך שלשים ושנים נאפ"ז[7]. מזה יוקח מהאוסף הכללי של היקף העיר, שאדון בצלאל לאפין [בצלאל לפין, עסקן ביפו] נ"י[8] משתדל בזה, סך ששה עשר נאפ', והמחצה השניה, סך ששה עשר נאפ', אחלה בזה מכבוד הדרתם שישתתפו הם בזה, להנאתם הרוחנית והחמרית, ולכבודם האהוב והחביב.

ברגשי כבוד וידידות נאמנה, וביחול מלבב לחדות שכלולם [ובתקווה לשמוח בשכלולם] ברננת לב ונפש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. ב"י - בני ישראל
6. ע"פ - על פי

7. נאפ"ז - נאפוליון זהב (מטבע)
8. נ"י - נרו יאיר

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' שבט תרע"ג – יפו **נמען:** ועד תל אביב

הנדיב נתן הרניק נדב עשרת אלפים פרנק לבניית מקווה מהודר בתל אביב. הרב קוק מבקש תשובה מהירה על אופן הביצוע, כדי לא להחמיץ את עונת הגשמים הדרושה לכשרות המקווה. (החתימה חסרה.)

עיקרי הדברים

- נדבה למקווה בתל אביב.
- זריזות לפני עונת הגשמים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ' שבט תרע"ג[4]

לכבוד הועד הנכבד בתל-אביב, [ועד השכונה תל אביב, שנוסדה בתרס"ט כפרבר של יפו] שלו'[5].

אתכבד בזה להודיע לכבודם, שהגביר הנדיב מר נתן הרניק, [ראו גם (כרך ב', אגרת תקב)] החליט לפני לנדב סך עשרת אלפים פרנק לבנות בית-טבילה [מקוה] מהודרת וכשרה כדת בפרברם הנכבד תל-אביב, ובהסכמתו נמנה ועד-הבנין שיבא בדברים עם כבוד הועד התל-אביבי, להוציא את הענין הנכבד הזה אל הפועל בזמן היותר מוקדם, ובאופנים היותר מכובדים. לזאת אבקש בזה מכבוד הועד הנכבד, שהדבר נוגע בפרטיות להעדה, שעניניה הכלליים נחתכים על ידו, שיואיל להשיבני תשובה ברורה, במוקדם היותר אפשרי, ע"ד[6] האופנים שהדבר החשוב הנ"ל[7] יוכל להתגשם במעשה בצירוף הזריזות הדרושה לזה, ביחוד כדי שלא נאחר את זמן הגשמים, [מקוה כשר צריך להתמלא במי גשמים] הנדרשים לנו למטרת הכשרות של בית הטבילה.

בתקותי שכבוד הועד וכללות העדה יקבלו בקורת רוח את התיקון הנכבד הנ"ל, ומכחם עוד יוסיפו אומץ ושכלול כיד ד' הטובה עליהם.

הנני חותם בידידות עמוקה וברגשי כבוד נעלים,

(החתימה נחסרה בהעתק כי"ק)

---

1. ב"ה – ברוך השם
2. עה"ק – עיר הקודש
3. ת"ו – תבנה ותכונן
4. תרע"ג – השנה תרע"ג (1912/1913)
5. שלו' – שלום
6. ע"ד – על דבר
7. הנ"ל – הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' אייר (נשלח י"א סיון) תרע"ג - יפו **נמען:** ועד תל אביב

פסק: מותר למכור את המגרש הישן שנועד לבית הכנסת בתל אביב ולבנות בכסף בית כנסת במקום מרכזי יותר, שקרוב לכל השכונות החדשות. תנאי: במקום הישן לא יעמוד שימוש בזוי. עוד מזרז הרב קוק לבנות בית מרחץ.

עיקרי הדברים

- מכירת מגרש בית כנסת.
- תנאי - אין שימוש בזוי.
- בית מרחץ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עיה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"א סיון תרע"ג[4].

לכבוד הועד הנכבד לפרור תל-אביב, [לשכונת תל אביב] פעה"ק[5] ת"ו, שלו'[6] וברכה.

נדרשתי ע"י[7] האדונים הנעלים מר דיסקין ומר לב להורות כד"ת[8], ע"ד[9] שאלת המגרש אשר נועד לבנין ביהכנ"ס[10] [בית הכנסת הגדול של תל אביב, שתוכנן תחילה במקום אחר] בת"א, וכעת לפי התרחבות הישוב ע"י הפרורים החדשים ב"ה, דעת הרבים מסכמת להעתיק את מקום הבנין הקדוש למקום יותר מרכזי, ולפי מצב זה, הכרחי הדבר למכור את המגרש הישן, ודמי הקרקע יעלו לבנין ביהכנ"ס במגרש החדש, ובאו השואלים הנכבדים הנ"ל[11] בתור באי כח הקהל הנכבד, לדרוש את דעתי, אם אין כאן מניעה מצד דין תוה"ק[12].

אתכבד בזה להודיעם, שלפי המצב שנשתנה במשך השנים הללו, הנני מוצא שהדבר נכון וישר לבנות את בית ד' במקום היותו קרוב בשוה לכל הפרורים החדשים, ואין שום איסור למכור את המגרש לכל בר ישראל, כדי לבנות בדמיו את ביהכנ"ס במגרש המרוצה מהסכמת הקהל, וטובי העדה, עסקני הצבור, הממונים על ענין זה. כדי לכבד את הקודש, אדרוש, שיתנו עם הקונה, שעל אותו החבל שהיה נועד לבנין ביהכנ"ס לא יעמוד תשמיש בזוי, ["בית הכנסת שחרב... אין עושין אותו... תשמיש בזוי" (מגילה כח)] כבתי כסאות או תיבת הזבלים, וכיו"ב[13].

מדי דברי אזכיר את כבוד הועד הנכבד, להזדרז ע"ד בנין בית המרחץ להרבות עבודה וחיים ועז לישראל על אדמת קדשו, וצור ישראל יצמיח לנו מהרה צמח קרן ישועתו, בגאולה וישועה לאסירי התקוה בהר קדשו, אשר אהב סלה.

בעה"ח ז' אייר תרע"ג

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש פעיה"ק[14] יפו והמושבות ת"ו.

1. ב"ה - ברוך השם
2. עיה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. פעה"ק - פה עיר הקודש
6. שלו' - שלום
7. ע"י - על ידי
8. כד"ת - כדת תורה / כדרך תורה - לפי ההקשר
9. ע"ד - על דבר
10. ביהכנ"ס - בית הכנסת
11. הנ"ל - הנזכר לעיל
12. תוה"ק - תורתנו הקדושה
13. וכיו"ב - וכיוצא בזה
14. פעיה"ק - פה עיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקצב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב אלול תרע"ג - יפו **נמען:** ועד תל אביב

ב'המוריה' התפרסמה קובלנה על התנהגות לא מוסרית של בנות בתל אביב, והכותב תוקף את הוועד. אם יש בזה אמת, על הוועד לפעול ברצינות; ואם זה שקר, אסור לשתוק, ויש לפעול בפומבי נגד מוציאי הדיבה.

עיקרי הדברים

- בירור הקובלנה.
- פעולה נגד מוציאי דיבה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ב אלול תרע"ג[4]

כ'[5] הועד הנכבד בתל-אביב ת"ו, שלו'[6],

בעתון "המוריה" [עיתון חרדי בירושלים] נדפס שבוע דנא מאמר קובלני נגד הנהגה אי-מוסרית של איזו מבנות תל-אביב. הכותב מתקיף את הועד, ביחוד, ואת כל מי שצריך למחות ואינו מוחה.

הנני מוצא לי חוב קדוש להעיר ע"ז[7] את כבוד הועד, אם יש גם מקצת אמת באשמת חרפה זו, יאחז נא הועד בכל האמצעים היותר רציניים להסירה מעל פרורנו האהוב, [מעל השכונה (תל אביב)] ואם שקר הדבר, נורא הוא לעבור בשתיקה על עלבון איום כזה, וצריך כ' הועד ג"כ[8] לעשות צעדים פומביים נגד מוציאי דבה.

בתקותי להתכבד בתשובה מוקדמת הנני חותם ברגשי כבוד עזיזים ובברכת השנים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. כ' - כבוד
6. שלו' - שלום
7. ע"ז - על זה
8. ג"כ - גם כן

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אדר תרע"ד - יפו **נמען:** ועד תל אביב

התעוררה שאלת בניית בית מרחץ ומקווה ציבורי ביפו. נבחר ועד פועל של עשרים חברים, והוחלט לשתף את תל אביב. הנציגים: ד' ארבר, א' דיסקין, י' ליפשיץ, י' שמרלינג ושי' אשכנזי. סדרי החיים צריכים להתבסס 'בחטיבה מאוחדת'.

עיקרי הדברים

- בית מרחץ ומקווה.
- שיתוף יפו ותל אביב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אדר תרע"ד[4]

לכבוד הועד הנכבד בתל-אביב [ועד השכונה תל אביב, שנוסדה כחמש שנים קודם לכן] ת"ו, שלו'[5] רב'

הנני בזה מתכבד להציע לפני כבוד הועד שנתעוררה כעת בעירנו, בחוגים חשובים וכלליים, השאלה הציבורית על דבר בנין בית-מרחץ ובית-טבילה ציבורי, כפי הנאות לעדה גדולה בישראל, כעירנו ופרוריה. ע"פ[6] אסיפה שהיתה במוש"ק[7] העבר, נבחר ועד פועל, בן עשרים חברים, וחלק מכריע ממנו נאסף אצלי אמש לישיבה הראשונה. והנה הוחלט לבא בדברים עם כבוד הועד התל-אביבי, למען קשר את כל כחות הצבור שלנו באגודה אחת, כדי שיגדל הכח ונוכל לעשות מפעל שיהיה בו מן התפארת הציבורית והתועלת במדה החשובה היותר אפשרית. לברר פרטי הדברים נבחרו החברים הנכבדים של ועד הבנין הנ"ל[8]: מר ד. ארבר, ומר א. דיסקין, מר י. ליפשיץ, מר יחיאל שמרלינג ומר ש. אשכנזי.

הנני מצדי לבקש את כבוד הועד הנכבד שהנני פונה אליו במכתבי זה, להעמיד שאלה רצינית זו על הפרק בזמן היותר מוקדם האפשרי. והנני מקוה, שתמימי דעים אנחנו בשאיפה זו, שסדרי חיינו בארץ אבות בעת החיה, אשר האיר ד' לנו, צריכים הם להתבסס עד כמה דאפשר בחטיבה מאוחדת, ובזה נוכל לעשות את פעולותינו הציבוריות במדה של גודל וחוסן הראויה לכבודנו.

ברגשי כבוד, ובברכה לתחיית ישראל על אדמתו בשם ד' אלהיו.

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. שלו' - שלום
6. ע"פ - על פי
7. במוש"ק - במוצאי שבת קודש

8. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב תשרי תרפ"ג **נמען:** מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב

חברי קבוצה החוכרת אדמה של תל אביב מחללים שבת 'בצורה מעליבה מאוד', ויש לצאת במחאה מעשית. עוד קובלנה: מכירת חלב בשוק בשבת וביום טוב, וחנויות פתוחות בלילות שבת. העירייה צריכה להגן על ערכי הקודש ולא לתת לחופש להגיע ל'הפקרות והאנרכיה הציבורית'.

עיקרי הדברים

- חילול שבת בקבוצה.
- מכירת חלב וחנויות פתוחות.
- חובת העירייה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ב[2] תשרי ג'

ידידי המרומם קצין עם מר דיזנהויף [מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב] ראש עיריתנו ת"א[3] שלו'[4] רב. אדוני השר הנכבד, מוסמך על הכרת החובה אשר בלבו הרחב של כבודו הנני מיחד אליו את דברי הקצרים. באה אלי ידיעה שחברי קבוצה, שחלקה אחת מחלקי אדמת תל אביב חבורה להם, הם מחללים את השבת בצורה מעליבה מאד. הנני בזה להעיר את לב כבודו להגין על כבוד עמנו המקושר הרבה מאד בכבוד ערכי הקודש שלנו, ולצאת במחאה מעשית נגד הנהגה כזאת, שיותר מחסרון הכרת אחריות נגד האומה בכללה אין בקרבה. או"ח[5] צ"ח ס"א בהג"ה[6]. יחד עם זה באה אלי קובלנא [תלונה] על מכירת החלב שבימי הקודש בשוק תל אביב באופן של הפקרות חלונית בימי שבת ויו"ט[7], והחזקת החנויות פתוחות בלילי שבתות וימים טובים. חושב אני שיש לנו רשות לדרוש מהנהגת עיריתנו הנחמדה, שתשלם את חובתה להגנת ערכי הקודש שלנו ולא תתן את החופש לבוא עד גבול ההפקרות והאנרכיה הצבורית. בטוח אני בחכמתו ובישרת רוחו שימצא דרך איך למלא את כל אשר אני דורש מהדרת כבודו בצדק ובמישרים.

בצפיתי לתשובתו הנכבדה, הנני חותם בברכה ורגשי כבוד הנעלים

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה – ברוך השם
2. י"ב – שנים עשר (12)
3. ת"א – תל אביב
4. שלו' – שלום
5. או"ח – אורח חיים
6. בהג"ה – בהגהה
7. ויו"ט – ויום טוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקנה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז טבת תרפ"ג - ירושלים **נמען:** מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב

תודה על פעולתו לכבוד השבת בתל אביב. הרב קוק מבקש להמשיך ולא להניח לשום חילול שבת בפומבי, לא של יהודים ולא של נוכרים הבאים לסחור בשבת.

עיקרי הדברים

- תודה על שמירת השבת.
- גם נוכרים לא יסחרו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם כ"ז טבת ג'

אדון מרומם ונעלה מר דיזנגוף, [מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל אביב] ראש עירית תל-אביב שר נכבד, הנני מוצא לי לחובה קדושה, לכפול את הודאתי לכבודו, על כל אשר פעל עד כה לכבודן של ישראל ולכבוד דתנו הקדושה, בסדור כבוד השבת בהעירה החביבה ת"א[2] שתחת שלטונו. ואני ג"כ[3] מבקש על להבא, לחזק ולאמץ את היסוד החיוני של עמנו בשמירת כבודו של יום הקודש, הנותן לנו כח ועצמה ונשמה יתרה, ["נשמה יתירה ניתנה בו באדם ערב שבת" (ביצה טז)] להתקדם על ידה בתחיתנו הלאומית. ביחוד אדוני, בדברים שהם בפומבי, יהיה נא כבודו עומד באומץ הרוח הראוי לגדולתו, שלא להניח לשום חלול שבת למצא מקום בעירתנו היקרה, בין ע"י[4] בני ברית, בין ע"י גרמתם של אינם בני ברית, [בין בגרימתם של נכרים, הבאים לסחור בשבת בתל אביב] הבאים לעשות שמה מקנה ומסחר ביום קודש.

הנני, אדוני הנעלה, חותם בברכה נאמנה והוקרה רבה

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"א - תל אביב
3. ג"כ - גם כן
4. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקפו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו תמוז תרפ"ג - ירושלים **נמען:** עורך הדין א' אפרת, תל אביב

המשפט של שרה שפיגל אכן בא לפניו, ונעשו כל ההכנות הנדרשות על פי דין תורה לפני מתן פסק הדין.

עיקרי הדברים

- משפט שפיגל.
- פסק דין כדין.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ט"ו תמוז תרפ"ג[2] האי הנעלה מר א. אפרת עו"ד[3]. תל אביב יפו א"י[4]. בתשובה למכתבו מ-ז, תמוז דנא, בקשר עם המשפט של שרה שפיגל, אוכל להודיעו כי אמנם נכון בא המשפט לפני. ואמנם נעשו ע"פ[5] ד"ת[6] כל ההכנות הדרושות להתגשמות ולהוצאת המשפט לפעל. כי לא הייתי מוציא את הפס"ד[7] בלא זה.

בכבוד הראוי

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. עו"ד - עורך דין
4. א"י - ארץ ישראל
5. ע"פ - על פי
6. ד"ת - דברי תורה
7. הפס"ד - הפסק דין

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד מרחשון תרפ"ד **נמען:** הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב

הרב קוק שמח שהרב רוצה להצטרף לסיור במושבות לחיזוק הדת. כבר החליט לצאת בתחילת החורף, כמו הסיור בגליל לפני המלחמה שהועיל מאוד. הרב קוק מבקש לדעת את המועד, ואולי יצרפו רב נוסף.

עיקרי הדברים

- סיור במושבות.
- זיכרון הסיור הקודם.
- תיאום.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ד מ"ח[2] ד,

שלו'[3] וברכה לכ'[4] ידי"נ[5] הרב הגאון הנודע למשגב לשו"ת[6] סוע"ה[7] מוהר"ר[8] שלמה הכהן אהרנסון [הרב שלמה הכהן אהרונסון, לשעבר רבה של קייב; ראו (כרך ב', אגרת תרנב)] שליט"א[9]

האב"ד[10] דעה"ק[11] יפו ות"א ת"ו[12]. אחדשה"ט[13] באה"ר[14] לשמחת לבבי הגיעני מכתבו היקר ע"ד[15] הנסיעה לקרייתא דא"י[16], לפקח על עניני הדת והיהדות ולרומם את הרוח בע"ה[17]. והנה זה מכבר הסכמתי לעשות מסע זה בראשית ימי החורף דנא, אחרי אשר הרבה נצטערתי על העיכוב הגדול שנתעכבה נסיעה מוכרחה זו מאז לפני המלחמה, שסדרנו סיור הגון בישוב הגלילי, [מסע הרבנים למושבות הצפון בחשוון תרע"ד] והתועלת היתה אז גדולה מאד, ושמחתי מאד להודע שגם כתר"ה[18] חפץ בנסיעה זו, והנני מחכה למכתבו להודיעני איזה זמן הוא נכון מצדו, גם אם יוכל לבא לירושת"ו[19], כדי שנתחיל את המסע ממקומות הסמוכים לכאן, ולתשועת ד' נצפה, שיעלה בידינו חפץ ד' להקים עדות ביעקב על אדמת הקודש. חושב אני אולי לנכון לצרף לנו עוד איזה חבר מחשובי הרבנים.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר ידי"ע[20] דוש"ת[21] מלנ"ח[22]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. ידי"נ - ידיד נפשי
6. לשו"ת - לשם ולתפארת
7. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
8. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. האב"ד - האב בית דין

11. דעה"ק - דעיר הקודש
12. ת"ו - תבנה ותכונן
13. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
14. באה"ר - באהבה רבה
15. ע"ד - על דבר
16. דא"י - דארץ ישראל
17. בע"ה - בעזרת השם
18. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
19. לירושת"ו - לירושלים תבנה ותכונן
20. ידי"ע - ידידו עוז
21. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
22. מלנ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' שבט תרפ"ד - ירושלים **נמען:** הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב

הנציב השיב שלא יעשה דבר בחוק הקהילות לפני שיגיש להם את הצעות הצד השני. הרב קוק שולח מעט כסף לתקציב המושבות (יבת שלמה', ועוד), כי שלח לבלפוריה ספרים ומזוזות ולבנימינה. תביעת סוכורוב נגד בעלי הטחנות תידון ברבנות ביפו.

עיקרי הדברים

- חוק הקהילות.
- תקציב המושבות.
- תביעת סוכורוב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם ט' שבט תרפ"ד[2]

לכבוד ידי"נ[3], הרב הגאון המפורסם, סוע"ה[4] ורב-פעלים, וכו'[5]. כש"ת[6] מוה"ר[7] שלמה הכהן אהרנסון [ראו (כרך ד', אגרת אקצד)] שליט"א[8].

וכא"ל[9] לברכה יצ"ו[10]. רב-הראשי, ליפו ות"א ת"ו[11] בב"א[12]. שלו'[13] וברכה באה"ר[14] ונאמנה א. יסלח לי כתרה"ג[15] ידי"נ שליט"א, על שלא.באתי אליו בכתובים בכל משך הזמן מפני טרדתי הרבה, בעניינים שונים, כידוע היטב לכת"ר[16]. ושבגלל זה, ג"כ[17] לא יכלתי לכתב לכת"ר בענין עבודתנו בקשר עם אשור-חקת-הקהלות. [פקודת העדות הדתיות של ממשלת המנדט] תשובת הנציב העליון בענין זה היתה: שהוא לא יעשה דבר בזה, לפני שהוא יגיש לעיוננו את ההצעות שתתקבלנה לפניו מהצד השני וישמע את תשובותינו עליהן. ולכן אין מקום כעת לעבודה, מלפני שמתקבלות לנו ההצעות מיד ה. מ. הנציב, כאמור. ב. הנני שולח ע"י[18] אחי הרש"ח[19] [אחיו של הרב קוק, הרב שמואל קוק] נ"י[20], לכת"ר, ארבע לי"מ[21], מחשבון הכספים לתקציב-המושבות לי"מ בעד "בת-שלמה". לי"מ בעד בנו של ר'[22] שלו' מנשה ז"ל[23], לחשבון החודש הזה. אין לנו היכולת, לע"ע[24], בחודש הנוכחי, לתן יותר לשני המקומות האלה, עם כל הנחיצות, מפני שהייתי מוכרח לשלוח לבלפוריה [מושב בעמק יזרעאל] לי"מ. ולקנות ספרים ומזוזות בעד בלפרי' ולשלחם, שעלה קרוב לגי לי"מ, וגם לבנימינה. ובס"ה[25], ישאר לנו כשלש לי"מ. וא"א[26] להוסיף בחדש הזה, כי כפי הנראה תהיינה לנו עוד דרישות מהמקומות השונים. ג. בתשובה לדברי כת"ר[27], בענין התווכים עם ה' סוכורוב.

אמרו לי ב"כ[28] בעלי הטחנות: שהפרשות ביניהם ובין בעלי הטחנות דפעה"ק[29], יצאו ע"י העקול של התובעים אצל הרבנות כידוע. וע"כ[30], גם דבר תביעת ה' סוכורוב, מקומו להפתר אצל הרבנות ביפו, כמו שהי'[31] בכאן, כמובן. והי'[32] זה שלו' וברכה.

כנה"ר[33] ונפש ידי"ע[34] הדוש"ת[35] באה"ר ונאמנה, מהר הקדש מירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
6. כש"ת - כבוד שם תפארתו
7. מוה"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. בב"א - במהרה בימינו אמן
13. שלו' - שלום
14. באה"ר - באהבה רבה
15. כתרה"ג - כבוד תורת הרב הגאון
16. לכת"ר - לכבוד תורתו
17. ג"כ - גם כן
18. ע"י - על ידי
19. הרש"ח - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. נ"י - נרו יאיר
21. לי"מ - לירות מצריות
22. ר' - רבי
23. ז"ל - זכרונו לברכה
24. לע"ע - לעת עתה
25. ובס"ה - ובסך הכל
26. וא"א - ואי אפשר
27. כת"ר - כבוד תורתו
28. ב"כ - בא כוחו
29. דפעה"ק - דפה עיר הקודש
30. וע"כ - ועל כן
31. שהי' - שהיה
32. והי' - והיה
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. ידי"ע - ידידו עוז
35. הדוש"ת - הדורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש חודש אדר תרפ"ה

נמען: הרב שלמה אהרנסון והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, רבני תל אביב-יפו

אנשי 'משמרת השבת' הודיעו לו שהעירייה מתכוונת לתת לממשלה ביאור לחוק השבת שעלול לרופף את יסוד השבת. הרב קוק שולח העתק ממכתבו לדיזנגוף, ומוכן לכל פעולה נדרשת.

עיקרי הדברים

- חוק השבת בתל אביב.
- מכתב לדיזנגוף.

נוסח האגרת עם ביאור

אדר"ח[1] אדר ה'

ידידי נפשי הרבנים הגאונים המפורסמים רבי המפעל לקיום הדת והיהדות באה"ק[2] ראשי הרבנים לעה"ק[3] ת"א[4] - יפו ת"ו[5] כבוד מוהר"ש[6] אהרנזון ומוהרב"ח[7] עוזיאל [רבני יפו ותל אביב: הרב שלמה הכהן אהרונסון והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל] שליט"א[8] שלו'[9] וברכה באה"ר[10].

ע"פ[11] דרישת אנשים ממח"ק[12], שהודיעו לי בדבר חקת השבת [ראו (כרך ד', אגרת אקעו)] והביאור שהעיריה בת"א מתכוננת לתן ע"ז[13] להממשלה, שעלול הוא ביאור כזה לרפות עוד יותר ח"ו[14] את יסוד קדושת ש"ק[15] באי"י[16], הנני שולח בזה לכתר"ה[17] העתקה מהמכתב שאני שולח לראש העיריה מר דיזנגוף. איני צריך להוסיף דבר, כי ידעתי שכל הדרוש יעשו כתר"ה[18], ואם יהי'[19] צורך לאיזה מפעל מצדנו, מובן שהננו מוכנים בע"ה[20] בל"נ[21], וד' יהיה בעזרנו לכונן מוסד היהדות באי"י לכבוד ולתפארת, לעם ד' ונחלתו.

והנני בזה ידי"ע[22] דוש"ת[23] באה"ר

אברהם יצחק ה"ק

1. אדר"ח – א' דראש חודש (היום הראשון של ראש חודש)
2. באה"ק – בארץ הקודש
3. לעה"ק – לעיר הקודש
4. ת"א – תל אביב
5. ת"ו – תבנה ותכונן
6. מוהר"ש – מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. ומוהרב"ח – ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ב, ח (למשל: בנימין + חיים) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. שלו' – שלום
10. באה"ר – באהבה רבה
11. ע"פ – על פי

12. ממח"ק - ממחזיקי הדת (בלונדון)
13. ע"ז - על זה
14. ח"ו - חס ושלום
15. ש"ק - שבת קודש
16. באי"י - בארץ ישראל
17. לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
18. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
19. יהי' - יהיה
20. בע"ה - בעזרת השם
21. בל"נ - בלי נדר
22. ידי"ע - ידידו עוז
23. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' ניסן תרפ"ה **נמען:** 'משמרת השבת', יפו ותל אביב

הרב קוק מקווה שהמצב יוטב בפעולה מסודרת שלהם, ומצטער שלא יכול לבוא לפני השבת; יבוא בהזדמנות הראשונה.

עיקרי הדברים

- חיזוק משמרת השבת.
- ביקור קרוב.

נוסח האגרת

ד'ניסן ה'

שלו'[1] וברכת שמים לכבוד האגודה הקדושה חברת משמרת השבת בעה"ק[2] יפו ת"א[3] ת"ו[4] אחדשה"ט[5] באה"ר[6]

מכתבם היקר ע"י[7] החבר הנכבד הר"ח[8] דוב ולפשטיין הגיעני, והנני מלא תקוה בעה"י[9] שיוטב המצב ע"י השתדלות מסודרת מצד אגודתכם קדושה יחד עם כל הכחות הטובים אשר יתקבצו אלינו. מאד צר לי על אשר לא יכלתי לבא לפני ש"ק[10] העבר כחפצי מראש, ועתה הנני מחכה לשעת הכושר היותר מקדמת לבא למח"ק[11] ולהשתתף עם כה"ר[12] בעבודת הקודש.

והנני בזה ידי"ע[13] מצפה לישועת ד' על עם קדשו וחבל נחלתו במהרה בימינו בקרוב

אברהם יצחק ה"ק

נ"ב[14] פרטי דברים מסרתי להחבר היקר הנ"ל[15].

1. שלו' – שלום
2. בעה"ק – בעיר הקודש
3. ת"א – תל אביב
4. ת"ו – תבנה ותכונן
5. אחדשה"ט – אחרי דרישת שלומו הטוב
6. באה"ר – באהבה רבה
7. ע"י – על ידי
8. הר"ח – הרב רבי שם שמתחיל באות ח (כגון חיים / חנוך) – הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. בעה"י – בעזרת השם יתברך
10. ש"ק – שבת קודש
11. למח"ק – למחזיקי הדת (בלונדון)
12. כה"ר – כבוד הרב
13. ידי"ע – ידידו עוז
14. נ"ב – נכתב בצד (תוספת למכתב)
15. הנ"ל – הנזכר לעיל

אגרות שבהן תל אביב נזכרת – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רטו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י' מנחם אב תרס"ט **נמען:** מושבת וואדי חנין

הרב קוק מבקש מאנשי המושבה להתאחד. הרב קוק אישר את הוועד רק כי המושבה הייתה הרוסה, ולא מתוך רצון לשלוט. אם ירצו ועד אחר, יבחרו באספה כללית. יש לשמור על הקשר עם תל אביב ולבחור לוועד גם את בני תל אביב.

עיקרי הדברים

- קריאה לאחדות.
- בחירות באספה כללית.
- הקשר עם תל אביב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], י' מנ"א[2] תרס"ט[3].

לכבוד המושבה הנכבדה ודי-חנין [המושבה ואדי חנין (היום נס ציונה)] ת"ו[4], שלו'[5] וברכה.

אתכבד לבקש בזה את כבוד הדרתכם, להתאגד באגודה אחת לשום סדרים והנהגה אחדותית במושבה. את הועד אשר סבבתי שיבחר ע"פ[6] האסיפה אשר יעדתי בהיותי במושבה, הוכרחתי לאשר, לא מפני שיש בי איזה נטיה להשתרר ח"ו[7] על שום מושבה בעסקיה הפנימיים. הנני מאושר להיות עבד לעם ד' יושב ציון, ואיני רוצה כ"א[8] בכבודם והטבת מצבם. רק מפני שראיתי המושבה הרוסה בלא שום הנהגה, הוכרחתי להתערב בדבר. עתה אבקש ממעלתכם, אם רצון הקהל הוא לבחור ועד אחר יתאספו נא לאסיפה כללית, ואת אשר יבחרו כן יקום, ודי יצליח את פעלכם. גם תשתדלו, שיעמוד הקשר בין תל-אביב והמושבה, כי אנו חייבים להראות לכל ישראל שחפצנו לאחד ולקשר את בני עמנו אל אדמת הקודש, ולא להפריד בין אחים, וממילא יתבחרו ג"כ[9] מבני תל-אביב בתוך הועד ע"פ האסיפה הכללית. ורק אז, אחרי התיסדות הועד ע"פ האסיפה, ימסור הועד העומד בהוה את הספרים והחותם ליד הועד המאושר ע"פ כללות הקהל. אבל כל זמן שלא נתאשר עדיין ועד, לא יקחו שום יחידים לרשותם את הספרים והחותם, כי-אם אם תהי'[10] על זה אסיפה כללית והסכמת הציבור ביחוד.

אקוה שתמלאו את דברי אוהבכם הנאמן, המצפה רק לאשרכם בארץ חמדתנו.

בכבוד וברכה,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. שלו' - שלום

6. ע"פ – על פי
7. ח"ו – חס ושלום
8. כ"א – כי אם
9. ג"כ – גם כן
10. תהי' – תהיה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקמד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' סיון תרע"ג - יפו **נמען:** הוועד הזמני של 'אגודת ישראל'

שאלת הפועלים הדתיים היא דרך ישרה להרים את ערך האגודה בארץ. הרב קוק מצרף מכתב מהצעירים הדתיים בפתח תקווה, ומציע להקים חוות פועלים דתית. עם 'אגודת נטעים' אפשר לתת עבודה לחמש מאות פועלים צעירים, אם האגודה תממן את הצד הרוחני: מורה, בית מדרש וספרים. יש התעוררות להקים פרבר דתי כעין תל אביב.

עיקרי הדברים

- חוות פועלים דתית.
- חמש מאות פועלים צעירים.
- פרבר דתי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ה' סיון תרע"ג[4].

לכבוד הועד הזמני ל"אגדת ישראל", [הוועד הזמני של "אגודת ישראל" בארץ ישראל] שלו'[5] רב.

אני מוצא חובה לנפשי להעיר את הדרת כת"ר[6], ע"ד[7] שאלת פועלים יהודים נאמנים, שהנני רואה בה אחד הדרכים היותר ישרים להרים את הערך של אגדתנו באי"י[8], למען תהי'[9] תפארתה מתפשטת בהרחבה גם בכל פזורי ישראל, והנני מליט בזה מכתב שקבלתי מהצעירים שלמי אמונים שבפתח-תקוה, שראויים הם לשים לב לדרישתם. אם תמצא לנו בקרוב חות-פועלים [חווה חקלאית של פועלים שומרי מצוות] אחת שהיהדות הנאמנה מושלת בקרבה, יש לקוות הרבה מהשפעתה על מהלך הפועלים בכלל, ועל חיי ישובנו החדש בהקפו הכללי.

חוץ ממילוי שאלה זו, יש לנו להקים מוסד של חינוך פועלים צעירים, נוצרי תורה, וזה יעלה בידינו בנקל אם נרצה להשתתף בזה עם הח' "אגדת נטעים" [עם חברת "אגודת נטעים", שהקימה מטעים בארץ ישראל] וכבר לקחתי דברים בזה עם העומד בראשה באי"י, וע"פ[10] ההבטחה, נוכל לתן עבודה לחמש מאות פועלים צעירים, מגיל של חמש עשרה שנה בערך, אם רק נקח עלינו את העול של ההוצאות הרוחניות, כמורה ומנהל, ביהמ"ד[11], ספרים. אם תואיל אגודתנו הקדושה להכנס בענין זה, ראוי להקדים את הדבר בזריזות, ובמכתב הבא, אי"ה[12], אחר תשובתם, יבורר הדבר בביאור הגון.

גם זאת אמצא לנכון להעיר. ההתעוררות פה גדולה בין חברי האגודה, ע"ד יסוד פרור מיוחד, כעין תל-אביב, [ייסוד שכונה מיוחדת, כמו תל אביב, לשומרי מצוות] בכל הידורו ויפיו, שתהיה היהדות הנאמנה שוררת בו בכבוד. אני מוצא גם את המגמה הזאת נכבדה לנו. ידעתי כמה מצומצמים הם הכחות כעת, בכל זאת ראוי לנו לסגל לעצמנו כח כספי על הענינים שהם מצד עצמם בטוחים, גם מחוץ לחוג ההכנסה של אגודתנו.

כל הפרטים שבמכתב דנא דרושים לאריכות מרובה, לבירור פרטי של פרטיהם, וכעת אין השעה מוכשרת לפני לזה. נקוה שלימים הבעל"ט[13], וחילוף מכתבים בינינו בענינים המעשיים, החמריים והרוחניים של אה"ק[14] יהיו מצויים בינינו, נוכל לדבר על כל שאלה בפרטיותה, בעה"י[15].

והנני בזה חותם ברגשי כבוד נעלים וכבירים, ובברכת ד' מציון,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. שלו' - שלום
6. כת"ר - כבוד תורתו
7. ע"ד - על דבר
8. בא"י - בארץ ישראל
9. תהי' - תהיה
10. וע"פ - ועל פי
11. ביהמ"ד - בית המדרש
12. אי"ה - אם ירצה השם
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
14. אה"ק - ארץ הקודש
15. בעה"י - בעזרת השם יתברך

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרסח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ראש חודש אדר תרע"ד - יפו **נמען:** הרב שלמה אהרונסון, רב קייב

אי אפשר לסמוך רק על הברון; העסקנים צריכים לבסס את מצבו של ביליס, שאינו בריא לעבודה. ביליס הצטער שנאלץ לבקש שהכסף למגרש שקנה בתל אביב יועבר לבנק אפי"ק, וחשש שהנדיבים ייעלבו. הרב קוק מבקש לזרז את הטיפול.

עיקרי הדברים

- ביסוס מצב ביליס.
- מגרש בתל אביב.
- זירוז.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ראש חדש אדר תרע"ד[4]

שלו'[5] וברכה מקודש לכ'[6] ידידי הרב הגאון הגדול עטרת תפארת מוהר"ר[7] שלמה אהרנזאהן [הרב שלמה אהרנזון, רבה של קייב, ולימים רבה הראשי של תל אביב] שליט"א[8], הגאב"ד[9] דעי"ת[10] קיוב יצ"ו[11].

אחדשה"ט[12] באה"ר[13],

הנני מוצא לנכון להודיע בזה לכ"ג שי'[14], ע"ד[15] מצבו של מנדל ביליס [מנחם מנדל ביליס, שזוכה בתרע"ד מעלילת הדם בקייב ועלה לארץ; ראו גם (כרך ב', אגרת תרסד)] נ"י[16], שאמנם יש לקוות שיראה הברון איזה שכלול בעדו, אבל לבטח ע"ז[17] לבד אי אפשר, וחלה על מעלת העסקנים החובה להשתדל שיהיה מצבו מבוסס בע"ה[18], לפחות לפי ההכרח. כי לעבודה כפי הנראה אין כבר כחו ראוי, ואם תבא מצד הברון שיחי'[19] הרוחה למצבו בדרך יתרון, ודאי שהוא ראוי והגון לפי ענותו הגדולה גם לזה.

הוא הביע לפני את צערו על אשר ע"פ[20] דחיקת הענין לשלם בעד מגרש שקנה, בתל-אביב, ברחוב גרוזנברג, [הרחוב נקרא על שם אוסקר גרוזנברג, סנגורו של ביליס] החדשה, נצרך לדרש את הסכום המוכרח לו שימסר לבנק אפי"ק[21] פה. ["אנגלו-פלשתינה בנק"] חושש הוא שלא ירגישו חלילה הנכבדים, אשר הוא אסיר תודה להם על מסירותם הגדולה לטובתו, איזה צד עלוב כבודם בזה, והבטחתיו שאודיע להדר"ג[22] שאין בזה עליו שום אשם כל-דהו, כי רק מפני ההכרח, וע"פ[23] עצת ידידים נכבדים מפה, נדרש לו לעשות צעד זה.

והנני מוצא עוד להעיר את הדר"ג[24] וכבוד העוסקים הנכבדים למצבו, שראוי להזדרז לבצרו כמה דאפשר. הוא חלוש בבריאותו, וכן ב"ב[25] שי', ומרוב היועצים והמשתדלים לא נעשה עדיין דבר ברור.

בטח יכבדני הדר"ג נ"י בתשובתו, איך עומד המצב וכמה הוא הסכום המוכן עבורה ויהי ד' עמנו לכונן מעמדו, לפי כבוד האומה.

והנני בזה ידי"ע[26] דוש"ת[27] באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. שלו' - שלום
6. לכ' - לכבוד
7. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
10. דעי"ת - דעיר תהילה
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
13. באה"ר - באהבה רבה
14. שי' - שיחיה
15. ע"ד - על דבר
16. נ"י - נרו יאיר
17. ע"ז - על זה
18. בע"ה - בעזרת השם
19. שיחי' - שיחיו
20. ע"פ - על פי
21. אפ"ק - אנגלו-פלשתינה קומפני (בנק אפ"ק)
22. להדר"ג - להדרת גאונו
23. וע"פ - ועל פי
24. הדר"ג - הדרת גאונו
25. ב"ב - בני ביתו
26. ידי"ע - ידידו עוז
27. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקפה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב שבת פרשת לך לך (תר"פ) - יפו **נמען:** הוריו, אשתו ובנותיו

הרב קוק הגיע ליפו בשלום, ויתעכב יום או יומיים אחרי השבת. הפתק נכתב באחד מבתי המושבות (או 'מחוגרים'), והרב קוק מתנצל שלא כתב אמש.

עיקרי הדברים

- הגעה ליפו.
- עיכוב קצר.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עש.'ק. לך. יפו תל אביב

הורי היקרים עט"ר[2]. רעיתי הרבנית היקרה ובנות. היקרות שליט"א[3].

וכל יקירי כולם שי' לאוי"ט ברנה ושלו'[4] וכט"ס[5] ב"ה באתי לשלו'[6] הנה וכפי הנראה אצטרך להתעכב יום או יומים אחר ש"ק[7] יצליחני ד' בעבוה"ק[8], למען שמוה"ג[9] ולמען תוה"ק[10] וארה"ק[11]. נכתב באי' לי מחוגרים. מפני ההטרדות השונות שהיו לי עד כה, לא נפניתי לכתוב אמש בערב כאשר הי'[12] עם לבבי, ואתכם הסליחה. ב"ה על החוה"ש[13] אשר עמנו ועם כל יקירנו פה. שבתא טבא, וכל טוב.

בנכם עבדכם בעלך ואביכם אחיך ודודכם המברככם בכט"ס[14].

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עט"ר - עטרת ראשי
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ושלו' - ושלום
5. וכט"ס - וכל טוב סלה
6. לשלו' - לשלום
7. ש"ק - שבת קודש
8. בעבוה"ק - בעבודת הקודש
9. שמוה"ג - שמו הגדול
10. תוה"ק - תורתנו הקדושה
11. וארה"ק - וארץ הקודש
12. הי' - היה
13. החוה"ש - החיים והשלום
14. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקעט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' אייר תרפ"ג - יפו **נמען:** מאיר דיזנגוף

דרישת חוק השבת היא 'דרישה אזרחית עברית גמורה ולא דרישה דתית': כאזרחים עבריים בארץ עברית, קדושת השבת צריכה להיות מוכרת בחוק בענייני ציבור. הוועד הגדול יחליט עתה שהוא מסכים, והוועד הנבחר ידון בכך אחר כך. השפעתו לטובת איחוד העירייה ושכנותיה מותנית בקבלת הנוסח.

עיקרי הדברים

- דרישה אזרחית עברית.
- החלטת הוועד הגדול.
- תנאי לתמיכה באיחוד.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ח' אייר תרפ"ג[2], יפו-ת"א[3]

הדרת כבוד האדון מר מ. דיזנגוף. ראש עירית תל אביב אדוני הנכבד מאד! אני מוצא לי לחוב קדוש להביע לפני כבודו את דעתי ע"ד[4] מכתבו הנכבד אודות החלטתו של הועד הגדול בדבר החקה האזרחית של קדושת השבת בת"א: [הרב קוק דרש שעיריית תל אביב תקבע בחוק העירוני את השבת כיום המנוחה הרשמי, ושמירתה ברשות הרבים]

א) אני מוצא שהדרישה ע"פ[5] הנוסחא אשר נתכבדתי להציע לפני כבודם היא דרישה אזרחית עברית גמורה, ולא דרישה דתית. בתור אזרחים עברים בארץ העברית אנו דורשים שדת ישראל תהיה מוכרת בזכותה הרשמית, וזה מחייב שבענינים של צבוריות ושל פרהסיא תוכר קדושת השבת גם בתור חקה אזרחית. [בתור חוק אזרחי] פחות מזה לא יוכל לדרוש כל איש יהודי המכבד את עצמו ואת עמו.

ב) אני דורש ע"פ המכתב וע"פ[6] הדברים שדברנו בע"פ[7] שהועד הגדול יחליט כעת החלטה כזו שהיא לפי כחו, דהיינו שיגלה את דעתו שמצדו הוא מסכים לאשורה של החקה, ואח"כ[8] כשיסודרו ענייני הבחירות ידון ע"פ החלטה זו הועד הגדול העומד להבחר ע"ד הערך הקיים של החלטת הועד הגדול של ההוה.

ג) מתוך האמור הנני מתכבד להודיע לכבודו, שהאפשרות של השפעתי לטובת שאיפתו הקדושה של האחוד הגמור של עיריתנו החביבה וכל שכנותיה [איחוד תל אביב עם שכונות יפו היהודיות לעירייה אחת] היא מותנה עם קבלת הנוסחא אשר הגשתי מטעם הועד הגדול ע"פ מדת יכלתו החקית. והנני מעודד את רוחי שהדרת כבודו ימצא דרך של כבוד למלא את הדרישה ההכרחית הזאת, והנני בזה אדוני היקר חותם ברגשי כבוד מרובים ובצפיה לרוממות קרן על אדמת קדשו,

הק' א. י. קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. ת"א - תל אביב
4. ע"ד - על דבר
5. ע"פ - על פי
6. וע"פ - ועל פי
7. בע"פ - בעל פה
8. ואח"כ - ואחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז סיון תרפ"ד **נמען:** מערכת 'הארץ'

בכתבה על העברת ישיבת סלבודקה לארץ נכתב שתוקם 'בהתחרות עם בית מדרשו של הרב קוק'. אין שום תחרות שלילית בין 'מרכז הרב', גרעין הישיבה העולמית, לבין שום ישיבה; הם מקדמים בשמחה כל מפעל תורה, ומקווים ל'קנאת סופרים' חיובית. ייחודו של 'מרכז הרב' - ישיבה מרכזית לכל ישראל, בתוך תנועת תחיית הקודש, להופיע אור חדש על התחייה החילונית.

עיקרי הדברים

- אין תחרות עם סלבודקה.
- קנאת סופרים.
- ייחוד מרכז הרב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. יום ט"ז לחדש סיון תרפ"ד[2].

מערכת "ארץ" [מערכת העיתון "הארץ"] תל-אביב, א"י[3] מ.נ. אסיר תודה אהי'[4] שתרשני נא עם שורות הבא בעתונה הנכבד. בהארץ גליון תתתרס"ט במדור "בירושלם" בהקטע: "העברת הישיבה מסלבודקה לא"י" [ישיבת סלבודקה מליטא, שהעבירה באותה שנה סניף גדול לחברון] הטעים שם בעל המדור הטעמה מיוחדה: "באופן זה תוסד בא"י[5] ישיבה גדולה שניה, בהתחרות עם בית-מדרשו של הרב קוק בירושלים". לעומת הטעמת דברים זו הננו להעיר בזה: א. אין שום יחס של תחרות במובן שלילי חלילה, בין בית מדרשו של ראש הרבנים לא"י[6], - "מרכז הרב", ["מרכז הרב", הישיבה שייסד הרב קוק בירושלים בתרפ"ד] הגרעין ליסוד הישיבה העולמית המרכזית - ובין איזה ישיבה שהיא ובאיזה מקום תורה שהוא. בשמחה אנו מקדמים את כל מפעל חדש לחזוק התורה והרבצתה בא"י ביחוד, ובפרט מפעל חשוב כזה שהוא עומד לקבוע בא"י את אחת הישיבות הגדולות והחשובות ביותר שבחו"ל[7] ולהעשיר את ארצנו במספר הגון של כחות-תורה חשובים. הננו מקוים (ומבטחים), אמנם, שהיחוסים ההדדיים המוצלחים, שיהיו קימים בין מוסדות התורה שלנו בארצנו הק'[8], יכוננו ביניהם מצב של התחרות חיובית מבורכת, קנאת סופרים ["קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא)] והשפעת גומלין שתרבה חכמה תורה ויר"ש[9], (עם התבססותם והשתכללותם בעז"ה[10]. מלבד זה - הנני להעיר כי: ב. ערכה האופיני האידיאלי המיוחד של הישיבה המרכזית הגדולה, של "מרכז הרב" - הגרעין ליסודה הוא בעיקר בתור ישיבה מרכזית, במקום מרכז האומה, בכלל ישראל כולו, אשר עם ובתוך התנועה הכללית הישראלית הגדולה לתחית הקדש בא"י, היא לגדל ולרומם את קרן התורה בישראל ובתחיתה בארצנו, ותופיע עליהם אור חדש של עז קדש ורוח חיים ישראלי אמתי.

ולהופיע על התחיה הלאומית החילונית אור חדש.

---

1. ב"ה - ברוך השם

2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. א"י - ארץ ישראל
4. אהי' - אהיה
5. בא"י - בארץ ישראל
6. לא"י - לארץ ישראל
7. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
8. הק' - הקטן
9. וי"ש - ויראת שמים
10. בעז"ה - בעזרת השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארפט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו שבט תרפ"ה **נמען:** הרב אברהם דובער כהנא שפירא, רב קובנה

המרכז מתפתח, ונקבצו צעירים מצוינים; נשלחו רשיונות לעוד. הרב א' בורשטיין התקבל, אבל עדיין אינו יכול לצאת מיפו בגלל בריאותו. דיזנגוף יעץ לבנו של הרב להיכנס לעבודה משרדית בלי שכר לחודשים אחדים. עבודת הריליף מעוכבת, ומאז שובו לא הגיע תקציב חודשי אחד. בתוספת: ויזות לתלמידים יעוכבו, כי כבר נכנסו לעול גדול; ולרבנים - רק עם מקור פרנסה.

עיקרי הדברים

- התפתחות המרכז.
- הרב בורשטיין.
- עיכוב הריליף.
- הגבלת ויזות.

נוסח האגרת עם ביאור

כ"ו שבט ה'

הדרת כבוד ידידי וחמדת לבבי הגאון הגדול פאר ישראל רב העלילי וגדל דעה כקש"ת[1] מו"ה[2] אברהם דובער הכהן שפירא [רבה של קובנה; ראו (כרך ג', אגרת תתקמו)] שליט"א[3]

הגאבד"ק[4] קאונא יצ"ו[5] שלו'[6] וברכה מקודש באה"ר[7] ידיד נאמן, הנני חייב לבקש סליחה על האיחור של דברי להדר"ג[8] שליט"א. אמנם בטוח אני, שלפני בקשתי כבר ענה בלבבו ואמר סלחתי, כי מי כמוהו יודע את אמון רוחי לאהבתו הנאמנה, הישנה והחדשה, שכולה מתאימה ת"ל[9] מתוך הכרה של טוהר לב ואצילות נפשו הגדולה והעדינה. שאל הדר"ג[10] ע"ד[11] המרכז, אוכל תה"ל[12] לבשרו שהולך הוא ב"ה[13] ומתפתח. צעירים מצוינים מישיבות שונות נתקבצו: אמנם לא רב עדיין המספר, אך עוד עתידים לבא עוד מספר הגון ששלחנו להם רשיונות. נקוה שיהיה קבוץ מופתי ומפואר לישראל על אדמת הקודש בעה"י[14]. את ידידנו הגאון ר"א בורשטיין [הרב אברהם אהרן בורשטיין (רבה של טאוריג), שהצטרף לישיבת "מרכז הרב"] שליט"א קבלנו בפרינציפיון, אבל לצערי הגדול עדיין אין מצב בריאותו מספיק, שיוכל לצאת מיפו, כי סבל הרבה מהקור אשר היה בחורף דנא קשה מאד באי"י[15], ועדיין לא פלטינן מניי לגמרי, אף כי הוקל ב"ה בימים האחרונים. נקוה שבימי ירח אדר הבע"ל[16] יקבע דירתו בירושלים ויעבוד בישיבה כפי כחו, יחזק ד' חילי לאורייתא, לאוי"ט[17], ונזכה כולנו לעבוד שכם אחד ברוח טהור ונשא עבודת ד' לעם קדשו וארץ חמדתו, בהארת אורה של תורה ודעה ישרה לתפארת ישראל ולצמיחת קרן ישועה לכל אפסי ארץ בב"א[18].

בנו היקר לי' הי'[19] אצלי, שמחתי לראותו וכתבתי אודותו כפי בקשתו, אמנם מר דיזנהויף ראש עירית תל-אביב [מאיר דיזנגוף] התענין במצבו ע"פ[20] מכתבי, וכתב לי עצתו שיכנס באיזו עבודה משרדית, על משך זמן של איזה חדשים שלא ע"מ[21] לק."פ, ואז אחרי ההתרגלות יש תקוה שישיג עבודה מסודרת לפי

כשרונותיו. השפעתה של עבודתנו בהרעליעף, שכל כך כחות השקענו בה, לצערי הגדול היא מעוכבת לעת עתה, ועדיין לא קבלה א"י[22] אף תקציב חדשי אחד מאז באתי. המצב מעורר צער ולדי הישועה. מאד אשמח לקבל בקרוב בע"ה[23] מכתב מפורט מכבוד ידי"נ[24] הדר"ג שליט"א מבשר שלומו וטובו ושלו'[25] אחינו יושבי ארץ ליטא ושלו' הרבנים ומחשבתם של המעולים שבהם ע"ד העבודות הכלליות הראויות להיות נעבדות ע"י[26] בחירי ת"ח[27] שבדור, להטבת מצבה של האומה ברוח ובחומר ולרומם עם זה את דגל התורה והיהדות הנאמנה, כאשר יאתה לרועים נאמנים, היודעים את אחריותם על צאן קדשים, הנדחים מעברים מתגרת סופות ומהומת זאבי ערבות. ומה חושב הדר"ג ע"ד בקורו באה"ק[28] כאשר נדברנו.

רבו מאד הדברים, שהיו ראויים להיות ביניינו חליפות, אבל קשתה עלי כעת הכתיבה מרוב עמל ועבודה, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר ונאמנה, כנה"ר[29] ונפש ידי"ע[30] דוש"ת[31] באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

נ"ב[32]: בדבר הויזות לבני הישיבה, מוכרחים אנחנו לעכב כעת עד ירחיב ד' לנו, כי כבר נכנסנו בעול גדול הרבה יותר מהאמצעים שבידינו, וגם הצפויים בקרוב בכלל, וע"ד[33] רבנים אי אפשר לשלח ג"כ[34] כ"א[35] כשנדע שהרב העולה יש לו מקור של פרנסה, כי הממשלה מביטה ע"ז[36] בעין של בקורת גדולה. ידי"ע הנ"ל[37]

---

1. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
2. מו"ה - מורנו הרב
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
5. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
6. שלו' - שלום
7. באה"ר - באהבה רבה
8. להדר"ג - להדרת גאונו
9. ת"ל - תודה לא-ל
10. הדר"ג - הדרת גאונו
11. ע"ד - על דבר
12. תה"ל - תהלה לא-ל
13. ב"ה - ברוך השם
14. בעה"י - בעזרת השם יתברך
15. בא"י - בארץ ישראל
16. הבע"ל - הבא עלינו
17. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
18. בב"א - במהרה בימינו אמן
19. הי' - היה
20. ע"פ - על פי
21. ע"מ - על מנת
22. א"י - ארץ ישראל
23. בע"ה - בעזרת השם
24. ידי"נ - ידיד נפשי

25. ושלו׳ - ושלום
26. ע״י - על ידי
27. ת״ח - תלמידי חכמים
28. באה״ק - בארץ הקודש
29. כנה״ר - כנפשו הרמה
30. ידי״ע - ידידו עוז
31. דוש״ת - דורש שלומו ותורתו
32. נ״ב - נכתב בצד (תוספת למכתב)
33. וע״ד - ועל דבר
34. ג״כ - גם כן
35. כ״א - כי אם
36. ע״ז - על זה
37. הנ״ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' אלול תרפ"ה - מוצא **נמען:** מושל מחוז ירושלים-יפו, סר רונלד סטורס

אחדות השחיטה היא היסוד האמיץ של העדה, ונשמרה מימי החכם באשי ועד הרבנות הראשית. ביפו-תל אביב קמו אנשים 'שאין להם שום מגמה דתית' להקים בית מטבחיים נפרד. הרב קוק מבקש פקודה רשמית שלא תהיה שחיטה מחוץ לשחיטה המאוחדת. בגלל בריאותו ישלח את בצלאל יפה והרב יוסף סופר לבאר.

עיקרי הדברים

- אחדות השחיטה ביפו.
- ניסיון פילוג.
- בקשת פקודה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ירושלם ז' אלול, מוצא תרפ"ה[2].

לכבוד הדרת מושל מחוז ירושלים, יפו סיר רונלד סטורס. [רונלד סטורס, מושל מחוז ירושלים-יפו] אדוני הנעלה, הנני מתכבד בזה לבקש את כבוד מעלתו, להציל את היסוד החיוני של עדת ישראל ביפו-תל אביב, מידי אנשים מהרסים אשר קמו להשחיתה. יודע הוא כבודו הנעלה, שאחדות השחיטה, בין ביחש להכשרות הדתית, בין ביחש להנהלת ההוצאות וההכנסות שלה, הוא היסוד היותר אמיץ בבנין העדה היהודית, וכאשר נשמר עד כה החק האיתן הזה במשך התורקים ע"י[3] כח החכם בשי, [החכם באשי: הרב הראשי הספרדי בתקופה העות'מאנית, שהשלטון הכיר בו כנציג היהודים] ואחר כך כאשר עברו הזכיות של החכם בשי להרבנות הראשית לא"י[4], וסניפיה המקומיים ביחש לעניני הדת, ולהקהילות הרשמיות המאוחדות ביחש לעניני ההנהלה הכספית, נשמרה אחדות השחיטה ע"י המוסדות הכלליים הללו, [...] בזה האחוד העדתי, בין ברוח בין בחומר.

ועתה בעדת יפו-תל אביב, המצויינת כל כך באחדותה וסדריה הטובים, באו אנשים שאין להם שום מגמה דתית כלל, וחפצים הם לעשות משבר באחדות השחיטה, ולקבע להם בית מטבחיים שוחטים, ומכשירי פעולה דתית זו, נגד הסדר של הרבנות הראשית, המקומית של יפו-ת"א[5], ונגד ועד הקהילה, המסודר באיחודו, יואיל נא אדוני, אשר תמיד יעמד על המשמר, להגן על הצדק וטובת הכלל, להציל את העדות היהודיות בכל א"י[6] בכלל, וביפו ת"א בפרט, מההרס הנורא הזה, אשר ירצו להביא עליהן אנשים בלתי אחראים, וישלח נא מיד פקודה רשמית, לבל יהין שום איש לעשות לו שחיטה ביפו ת"א, חוץ מהשחיטה המאוחדת תחת השגחת הרבנות הראשית המקומית והנהלת ועד העדה המאוחד. בתקותי שדברי ימלא אדוני לאושר הדת והחברות של עמנו, הנני חותם ברגשי כבוד מאד אדירים. יואל נא כבודו, להשפיע על חוגי הממשלה, שישלחו מיד. נ.ב. מצד בריאותי אחר טרחים שונים באלו הימים בעניני הכלל שהוגיעוני, אינינו מרשה לי, כעת, להתיצב לפני אדוני הנעלה, לבאר לו את המצב ואת

הסכנה התרבותית והדתית, שהוד כבודו קרוי הוא להציל ממנה את היהדות הארצי ישראלית בכלל, ואת היהדות של יפו ת"א בפרט, ע"כ[7] הנני מוסר מכתבי זה ודברי אלה, למעלת כבוד יו"ר[8] ועד הקהילה היהודית ביפו האדון הנכבד מר בצלאל יפה, [בצלאל יפה, יו"ר ועד הקהילה היהודית ביפו] ולחבר הועד של הקהילה וחבר הועד הדתי שמה הרב יוסף סופר, [הרב יוסף סופר, מראשי הקהילה ביפו] והאנשים הציבוריים המצויינים הללו יבארו להדרת כבודו את כל פרטי המצב, הדורשים ביאור.

בכבוד רב, הנ"ל[9]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. ע"י - על ידי
4. לא"י - לארץ ישראל
5. ת"א - תל אביב
6. א"י - ארץ ישראל
7. ע"כ - על כן
8. יו"ר - יושב ראש
9. הנ"ל - הנזכר לעיל